

Огієнко О.І.
доктор педагогічних наук, професор,
головний науковий співробітник
відділу зарубіжних систем
педагогічної освіти і освіти дорослих
Інституту педагогічної освіти і
освіти дорослих НАПН України

АНДРАГОГІЧНИЙ ПІДХІД В ІННОВАЦІЙНІЙ ПЕДАГОГІЧНІЙ ОСВІТІ

Кардинальні трансформації в соціально-економічному, соціокультурному розвитку України потребують суттєвих змін парадигми освіти. Спрямованість освітніх реформ повинна привести до створення системи освіти, в основі якої лежать принципи неперервності, демократизації, гуманізації та відкритості. Звідси, провідною ідеєю сучасної освітньої політики стає ідея інноваційного розвитку, яка передбачає досягнення таких цілей: створення умов для розвитку особистості; запровадження механізмів розвитку і саморозвитку системи освіти; перетворення освіти у дієвий фактор розвитку суспільства; неперервність і послідовність освіти.

Інноваційність освіти є якісною характеристикою сучасної освіти. Доцільно виокремлювати три рівня інновацій в освіті: стратегічний (чи політичний), на якому інновація розуміється як стратегія розвитку держави, взагалі, та освіти, зокрема; системний (чи управлінський), коли інновація розглядається як форма керованого розвитку, цілеспрямована зміна, що вносить в освітнє середовище нові, відносно стабільні елементи, впливає на мету, структуру, завдання навчального закладу; науковий (чи педагогічний), де інновація означає цілеспрямований процес створення, поширення і використання педагогічних новацій у цілях, змісті, методах і формах навчання.

Інтегральним визначенням поняття «інновації» можна вважати таке: «інновація – це творче впровадження у професійну діяльність значущих змін, які пов'язані з освоєнням нових форм і змісту цієї діяльності, а також з використанням більш сучасних технологій із врахуванням сучасних соціально-економічних умов» [1].

Заактуалізуємо на тому, що інновація як процес має певні стадії реалізації. Першою є стадія новацій, тобто нових ідей, які в результаті наукових досліджень можуть прийняти форму знань. Потім, за умови успішного проходження першої стадії відбувається впровадження, введення новацій у практичну діяльність. Далі, за умови поширення вже реалізованої інновації, включається механізм дифузії інновацій.

Таким чином, інноваційний процес – це послідовний ланцюг подій від нової ідеї до її реалізації у конкретному продукті чи технології й подальше поширення нововведення.

Не дивлячись на багатовимірність протікання інноваційних освітніх процесів, наявність різноманітних чинників і факторів освітнього середовища, виокремлюють декілька основних законів педагогічної інноватики, а саме: закон незворотної дестабілізації інноваційного середовища, за яким вже на першій стадії з'являються незворотні руйнівні зміни; закон фінальної реалізації інноваційного процесу, який наголошує на неминучості його реалізації, незалежно від його усвідомлення чи ні; закон стереотипізації педагогічних інновацій, за яким навіть найуспішніші педагогічні інновації мають тенденцію до перетворення у стереотип мислення і практичної діяльності й приречені рутинізації; закон циклічного повторення, зворотності педагогічних інновацій, до якого відноситься вислів: «нове – це добре забуте старе», тобто педагогічні інновації можуть повторно відроджуватися у нових умовах (школа М. Монтессорі) [2].

Отже, інноваційна освіта базується на нових знаннях та інноваційному розвитку сучасного суспільства, а її особливостями є антропоцентризм, самоуправління, професіоналізм. Причому, змінюється позиція студента у навчанні, яка стає не тільки активною, а й ініціативною. Це зумовлює такі характеристики інноваційного навчання як: інтенсивний розвиток особистості студента і викладача; демократизація їх діяльності і спілкування; гуманізація навчального процесу; орієнтація на творче викладання та активне учіння і ініціативу студента у навчанні; модернізація методів, форм, технологій,

підходів до навчання, з орієнтацією на формування інноваційного мислення майбутніх професіоналів [1].

Інноваційне навчання є більш гнучким та різноманітним, передбачає альтернативні механізми організації навчального процесу з широким використанням нових технологій та методів навчання, наприклад, дистанційне навчання, яке надає можливість вільної та гнучкої участі, а також модульні курси.

У цьому контексті застосування андрагогічного підходу у навчанні студентів доцільно розглядати як основу інноваційного навчання. Андрагогічний підхід передбачає: врахування та задіяність у процесі навчання особистісно-професійного досвіду студентів; конструювання змісту навчання у відповідності до потреб і інтересів тих, хто навчається; встановлення рівноправної статусної позиції викладача і студента, їх суб'єкт-суб'єктних відношень; діалогічна взаємодія учасників навчального процесу; створення сприятливих умов для самостійного і самоспрямованого навчання, активізації професійно-особистісного розвитку, надання їм більшої свободи й відповідальності [4].

Саме застосування андрагогічного підходу у навчанні студентів дозволяє перевести студента від "споживача" готових знань до самостійного, свідомого і творчого набуття і засвоєння їх. Це зумовлює зміну функцій й ролі викладача, який стає модератором, організатором, консультантом.

Заактуалізуємо на тому, що застосування андрагогічного підходу у навчанні базується на вікових, індивідуальних й психологічних особливостях студентів, мотивації до навчання, ціннісних орієнтаціях тощо.

Андрагогічний підхід вимагає врахування у інноваційному навчанні андрагогічних принципів навчання, зокрема: принцип усвідомленості навчання, в основі якого лежить розуміння того, що студенту необхідно знати, в чому полягає цінність навчання і, яку користь вони від нього отримають; принцип самоспрямованості навчання, який базується на тому, що той, хто навчається має самосвідомість незалежної особистості. М. Ноулз вважав цей принцип

найважливішим, оскільки наявність самосвідомості є визначальним фактором на всіх основних етапах процесу навчання; принцип покладання на суб'єктний досвід того, хто навчається. Саме певний життєвий досвід: побутовий, навчальний, соціальний, професійний, може і повинен стати джерелом та основою навчання. Реалізація цього принципу можлива за умови широкого застосування в процесі навчання студентів інтерактивних форм і методів навчання, таких як метод групової дискусії, кейс-метод, методи проблемного навчання, метод проектів, ділові та рольові ігри, тренінги, групова робота (робота в малих групах) тощо; принцип контекстності навчання, за яким навчання спрямоване на досягнення життєво важливої для студента мети, пов'язане з виконанням професійної діяльності; принцип мотивації до навчання; принцип практичності, в основі якого лежить розуміння того, що студенти, здебільшого, мають практикоорієнтований підхід до навчання; [3; 5].

Отже, застосування андрагогічного підходу у підготовці сучасного вчителя є одним із механізмів реалізації інноваційної педагогічної освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бахтызин А.М. Инновационные процессы в современном образовании: сущность, проблемы, перспективы /А. М. Бахтызин // Психопедагогика. – № 4. – № 4. – С. 67 – 70.
2. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології / І.М. Дичківська. – К.: Академвидат, 2004. – 352 с.
3. Огієнко О.І. Андрагогічна модель навчання дорослих: американський контекст: монографія / О.І. Огієнко, І.М. Литовченко. – К: НТУУ «КПІ», 2014. – 233 с.
4. Огієнко О.І. Підготовка викладача вищої школи в умовах магістратури: андрагогічний підхід // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2015. – Вип.6 (50). – С. 336–342.
5. Knowles M. S. The modern practice of adult education: from pedagogy to andragogy / Malcolm Shepherd Knowles. – Chicago: Associated Press Follett Publishing Company, 1980. – 400 p.